

A 184

ENCYKLOPEDIA POWSZECHNA.

TOM SZESNASTY

(Krasin.—Libelt.)

Homo sum, humani nil a me alienum esse puto.

TERENCYJUSZ.

Człowiekiem jestem, a wszystko cokolwiek ludzkość
obchodzi, nie powinno mi być obojętném.

WARSZAWA.

Nakład, druk i własność S. Orgelbranda, Księgarza i Typografa.

1864.

Wolno drukować z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury,
po wydrukowaniu, prawem przepisanej liczby egzemplarzy.

w Warszawie dnia 1 (13) Maja 1864 roku.

P. o. Cenzora, I. A. Rogalski.

14504-07.

1938

K.

Kraśiński (Henryk), współczesny autor piszący o rzeczach polskich po francuzku i angielsku urodził się w Laskowiczach w Mińskiem, był kapitanem kawalerii b. wojsk polskich, później osiadł we Francyi i wydał z druku: 1) *Le célèbre Vitold Grand Duc de Lithuanie précédé de notions sur la Samogitie* (Paryż, 1834, drugie wydanie tamże i tegoż roku); 2) *La Bataille de Kirchholm ou l'amour d'une Anglaise Roman historique* (tamże, 1836 r., 2 tomy w 8-ce); 3) *The Cossacks of the Ukraine containing a biographical notice of Mazeppa, Sava, Zeleznik, Gonta etc.* (Londyn, 1838 r., w 8-ce, 346 stron.); 4) *Gonta au historical drama.* (tamże, 1848 r., w 8-ce); 5) *Coup d'oeil sur l'état actuel de l'Europe* (Londyn, 1854 r.); 6) *Italy, Venetia and Hungary Rome, Sicilia etc. with anecdotes* (Londyn, 1861 r.). F. M. S.

Kraśiński (Adam Stanisław), współczesny, biskup wileński, kaznodzieja, poeta i filolog znakomity, urodził się w r. 1810 we wsi Welnicze w gubernii Wołyńskiej. Pierwotnie był pijarem w zgromadzeniu wileńskim, gdzie wydał wtedy pierwszą swoją pracę autorską pod tyt.: 1) *Sztuka rymotwórcza Horacego, z łacińskiego* (Wilno, 1835 r., w 8-ce). Potem sekularyzowany na świeckiego księdza był professorem w akademii duchownej rzymsko-katolickiej w Petersburgu, ząd wezwany przez biskupa Kłagiewicza na kaznodzieję katedralnego za powrotem do Wilna napisał i drukował; 2) *Grammatykę polską dla dzieci krótko zebraną* (Wilno, 1837 r., w 8-ce); która się doczekała 8 wydań: następnie był proboszczem gedrojeckim, kanonikiem katedralnym wileńskim, asesorem rzymsko-katolickiego kolegium w Petersburgu, a od roku 1858 został biskupem wileńskim. Oprócz wyżej przytoczonych dzieł ks. Kraśiński wydał z druku; 3) *Noworocznik literacki* na r. 1838 i takież na r. 1843 (Petersburg, w 8-ce), w których większa część poezyj tamże znajdujących się są pódra samego wydawcy, oraz wyjątki z obszernego jego poematu dotąd w całości nieogłoszonego pod tytułem: *Wołyń poemat opisowy*; 4) *Wyprawa Igora na Polowców* (Petersburg, 1856 roku, w 8-ce), najgruntowniejszy i najdokładniejszy ze wszystkich przekładów tego starożytnego sławiańskiego zażytku; 5) *List pasterski z powodu instalacji na biskupstwo wileńskie* (Wilno, 1859 r.); 6) *Prawo kanoniczne* (tamże, 1861 r., w 8-ce). Oprócz tego przejrzał, poprawił i uzupełnił tłumaczenie *Historji powszechnej kościoła Atto-*

ga wydania Wolffa w Petersburgu, 1856 r., oraz umieszczał wiele artykułów w czasopiśmie polskich w *Tygodniku Petersburskim*, w *Piśmie zbiorowem* Ohryski i innych. F. M. S.

Kraśniński (Ksawery) prawnik, wydał z druku prawa karzące wojskowo, wypisane z księgi praw pod tyt.: *Le Guide des juges militaires p. Ksawerego Kraśnińskiego przełożone z dołączeniem wzorów skarg, inkwizycji, notowań i wyroków* (Warszawa, 1824 r., w 8-ce). Obok tekst francuzki. F. M. S.

Kraska (*Ceracias* Lin.), rodzaj ptaków wróblowatych, nieszczony w najnowszych układach w podrzędzie zrosłopalcowych *Syndactyli*, mający za cechy: Dziób mierny, słabo ścieśniony, w końcu nieco zgięty; kąt paszczowy tęgiemi szczeciami otoczony; nogi krótkie; skrzydła długie i szerokie, z lotką 2-gą najdłuższą; ogon mierny ze skrajnemi sterówkami w końcu zwężonemi i niekiedy przedłużonemi. Tu należy kilka gatunków mieszkających na starym łądzie; są to ptaki ozdobnie ubarwione, w ogóle błękitne, mniej-więcej w zielono seledynowy kolor wpadające; wszystkie jednakowej prawie wielkości, to jest, niewiele różniące się pod tym względem od gatunku europejskiego. Żyją po lasach parami; żywią się żukami i innemi dużemi owadami, które chwytają na ziemi upatrzywszy poprzednio z drzewa lub w przelocie; po ziemi nie chodzą, lecz tylko na chwilę siadają. Lot ich jest powolny z widocznem machaniem skrzydłami. Są bardzo ostrożne i krzykliwe. Gnieźdzą się w obszer-nych dziuplach, gdzie bez żadnego posłania noszą 4—7 jaj czysto białych krótkich, pękatych. Młode są mniej świetne od rodziców; po pierwszej zmianie pierza niczem się już od nich nie różnią. Jedyny europejski gatunek *C. garula* Lin., u nas przez lato pospolity, jest jednym z najpiękniejszych ptaków krajowych.

Kraska (Jan), herbu Belina, z zakonu dominikanów wyniesiony na godność biskupa chełmskiego, zmarły w r. 1462, odznaczał się zarówno gorliwie pełnieniem swych obowiązków, jak dobrym zarządem dycejezyi sobie powierzonej. Za jego staraniem król Kazimierz Jagiellończyk, kościół farny chełmski podźwignął i dobra Sawin do biskupstwa włączył, jak i miasteczko Skierbieszów, gdzie biskup Kraska wybudował kościół z klasztorem, pod tyt. Ś. Dominika, założyciela zakonu kaznodziejskiego. Słynął zarówno z rozumu, nauki, jak i pobożności. Rodowe jego nazwisko było Taranowski, dla wielkiej otyłości ciała przezwano go *Kraską*.

Kraskówka (*Colaris* Cuv.). Rodzaj ptaków wyłączony przez Cuviera z rodzaju krasiek dla różnicy w dziobie, znacznie krótszym, grubym, przy nasadzie spłaszczonym i rozszerzonym. Zresztą budowa, wielkość i koloryt do krasiek zbliżone. Trzy dobrze rozróżnione gatunki mieszkają pod strefą gorącą starego ładu.

Krasław, miasto prywatne nad Dźwiną w dawnych Inflantach, dziś w gubernii Witebskiej, w powiecie Dynaburskim. Miejsce to prawie nieznanie dawniej, stało się dopiero w połowie XVIII wieku głośnem i znakomitszém. Dobra Krasławskie w XVI wieku zwały się Krasławką, a zakręt Dźwiny pod samą osadą Krasnoluka z białoruska, to jest, piękną zatoką, gdyż Krasław położony jest na pograniczu Białorusi. Wilhelm Fürstenberg, mistrz zakonu inflanckiego nadał w 1558 r. tę Krasławkę Engelbrichtowi Plumperowi, po którym dość często zmieniali właścicieli. Jerzy Wolff, jezuita, fundował tu w r. 1680 missyją swego zakonu, której oddano kościół farny. Krasławka była lichą osadą kiedy ją nabył w r. 1729 Ludwik Plater od Zamojskich, ale wnuk jego Konstanty Ludwik Plater, wojewoda mścisławski, potem kasztelan trocki

powziął myśl wzniesienia na miejscu tej osady porządnego miasta. Zaczął najprzód w r. 1752 od wymurowania obszernego ratusza z kramami, wystawił wiele domów murowanych i drewnianych na pomieszczenie rzemieślników, sprowadzanych z Niemiec i z Warszawy. Jakoż wyrabiano tu kobierce, aksamity, adamaszki, perkale, sukna, karty polskie, złoto malarskie, broń różną, powozy, wyroby złotnicze i jubilerskie. Wszystko to sprzedawano najprzód na czterech miejscowych jarmarkach, a później nawet wywożono tutejsze wyroby do innych prowincyj i do Rosyi. Tenże sam Plater pragnąc być w całym znaczeniu założycielem miasta, postanowił utworzyć katedrę biskupią dla Infantów polskich. Tym końcem z żoną swą Augustą z Oginskiich, wznosił od roku 1756 do 1775 wspaniały kościół murowany w stylu włoskim, podług planu budowniczego Wenecyanina Paracea i kamienicę dla seminaryjum dyjecezyjalnego. Fundacyja ta, do której się przyłożyli Antoni Ostrowski, infanty i Hilzen, smoleński biskupi, zatwierdzoną została ustawą sejmową 1768 r. Pierwszy opatrzył wszelkimi potrzebami wnętrza kościoła, a Hilzen nadał dobra pod warunkiem, żeby w seminaryjum i klerycy dyjecezyi smoleńskiej nauki odbywać mogli. Jakoż sprowadzeni z Warszawy misyjonarze otworzyli w r. 1755 seminaryjum. Stolica apostolska, chcąc się przyczynić do uposażenia tej instytucyi, naznaczyła rocznie po 180 dukatów na utrzymanie 5 alumnów z dyjecezyi smoleńskiej, a w ich niedostatku z Infantów polskich i Kurlandyi. Powodem do tego uposażenia był sposób uważania Infantów w Rzymie, jakoby byli *in partibus infidelium* i dlatego rektor seminaryjum obowiązany był corocznie zdawać sprawę propagandzie rzymskiej ze swoich rządów. Pomimo takich uposażeń nie ustaliła się jednak rezydencyja biskupia dla odpadnienia w r. 1772 tej prowincyi od Polski. Wymurował także Plater dwupiętrowy budynek w którym do 20,000 tomów różnych dzieł umieścił i wystawił porządną synagogę. Uchwała sejmu 1764 r. zatwierdziła fundacyję tej synagogi dla kahału Krasławia infantyjskiego. Tego wszystkiego dokonawszy, wymurował Plater okazały pałac na panującej górze nad Dźwiną. Wdowa po nim wzniosła przy kościele okazały grób dla relikwii s. Donata sprowadzonych w r. 1776 z Rzymu. Pamięć jej uwiecznioną została dla mieszkańców fundacyją w r. 1789 szpitala pod dozorem siostr miłosierdzia, który istniał do 1843 r. W r. 1810, z powodu rozpoczętych robót około twierdzy dynaburskiej, sądownictwo powiatowe i szkoły jezuickie przeniesione tu zostały. Gdy zaś jezuici szkoły swe umieścili w r. 1822 w majątności Uzwałdzie do nich należącej, dziedzic Krasławia wyjednał u rządu otwarcie powiatowej szkoły, pod przewodnictwem misyjonarzy, która ostatecznie zamieniona została na cywilną i umieszczona w domu dawnej biblijoteki. Ze wzrostem Dyneburga znaczenie Krasławia upadać zaczęło, fabryki i handel zniknęły prawie; seminaryjum zaś w 1842 r. przeniesiono do Mohylewa. Krasław ma teraz 4,000 mieszkańców i 460 domów, z których 30 murowanych. Jest tu zakład wód mineralnych. Istnieje i w należytem stanie utrzymuje się wspaniały kościół tutejszy katolicki, od roku 1842 parafjalny świecki, którego dokładny opis drukowany jest w *Pamięt. rel. mor.* na r. 1858, tom II, str. 481.

F. M. S.

Krasna, wieś w powiecie Opoczyńskim. Książę podkomorzy Poniatowski, brat króla Stanisława Augusta, wystawił tu jeszcze piec wielki. Zakład ten się odznaczał, iż tu w r. 1808 ustawioną została pierwsza w kraju machina parowa w Glejwicach zbudowana, pojedynczo działająca, do poruszania miechów sprowadzona. Piec powyższy uległszy zniszczeniu, w 1808 r. przez dzierżawiącego fabryki Ewansa został nieco wyrestaurowany; dodał on nowe